

*Кудін А. В.,
здобувач*

Науково-дослідного інституту публічного права

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що головною ознакою демократичної та розвинутої в соціальному плані країни є належне забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Україна теж не залишається осторонь загальноєвропейських процесів, спрямованих на поліпшення механізму забезпечення прав і свобод громадян, але цей процес ще далекий від завершення. Прагнення до побудови в Україні демократичної і соціально орієнтованої держави, формування дієздатних структур громадянського суспільства передбачає знаходження ефективних механізмів забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина. Мета статті полягає в тому, щоб на основі системного аналізу норм законодавства, позицій вчених-адміністративістів та науковців інтелектуального права, статистичної діяльності суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності визначити поняття адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні. У статті під адміністративно-правовим забезпеченням патентної діяльності в Україні запропоновано розуміти законодавчо-визначену, комплексну, право-організаційну діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо створення, реалізації та гарантування умов функціонування механізму патентної діяльності, що реалізується шляхом використання правового, організаційного, фінансового, інформаційно-технологічного інструментарію суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності та застосування міжнародно-правових стандартів патентування в площину владно-регулюючого впливу на впорядкування правовідносин патентування з метою захисту, охорони та відновлення прав промислової власності. Зроблено висновок, що під адміністративно-правовим забезпеченням патентної діяльності в Україні варто розуміти законодавчо визначену, комплексну, правоорганізаційну діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо створення, реалізації та гарантування умов функціонування механізму патентної діяльності, що реалізується шляхом використання правового, організаційного, фінансового, інформаційно-технологічного інструментарію суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності та застосування міжнародно-правових стандартів патентування у площину владно-регулюючого впливу на впорядкування правовідносин патентування з метою захисту, охорони та відновлення прав промислової власності.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, електронне врядування, інструменти, механізм, патент, патентна діяльність, принципи, публічна адміністрація, статус, суб'єкт.

Постановка проблеми. Головною ознакою демократичної та розвинутої в соціальному відношенні країни є належне забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Україна теж не залишається осторонь загальноєвропейських процесів, спрямованих на поліпшення механізму забезпечення прав і свобод громадян, але цей процес ще далекий від завершення.

Прагнення до побудови в Україні демократичної і соціально орієнтованої держави, формування дієздатних структур громадянського суспільства передбачають знаходження ефективних механізмів забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина [1, с. 25].

Одним із механізмів правової держави є захист прав промислової власності, забезпечення яких реалізується через патентування. При цьому держава має створити спеціальний механізм адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні для реальної охорони прав промислової власності.

Проблемні питання патентної діяльності досліджували такі вчені, як Г. Андрощук, В. Бурячок, Є. Валькова, М. Галянтич, С. Головань, І. Запорожець, С. Золота, І. Каплун, О. Коротун, І. Кравченко, К. Куркова, А. Пишна, В. Понікаров, Г. Римарчук, Д. Смерницький, О. Тандир, Є. Юркова та інші. При цьому комплексних досліджень патентування, як об'єкта адміністративного регулювання в Україні, на жаль, замало, що комплексно обґрунтовує актуальність вибраної теми статті.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі системного аналізу норм законодавства, позицій вчених-адміністративістів та науковців інтелектуального права, статистичної діяльності суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності визначити поняття адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «забезпечення» вказується у Великому тлумачному словнику української мови: забезпечити означає створити надійні умови для здійснення чого-небудь, гарантувати щось, захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки [2, с. 281].

Правове забезпечення – це цілеспрямована дія на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів [3, с. 327].

З точки зору А.Ю. Олійника, правове забезпечення – це вплив на права і свободи громадян за допомогою певних юридичних засобів, насамперед норм права [4, с. 160].

В.О. Демиденко вважає, що правове забезпечення прав і свобод людини – це сприяння їх реалізації, охорона та захист [5, с. 13].

На думку О.І. Наливайка, під правовим забезпеченням варто розуміти діяльність органів держави й місцевого самоврядування, громадських об'єднань і громадян зі створення умов (гарантій) для правомірної та неухильної їх реалізації й захисту [6, с. 20].

М.В. Пучкова категорію «правове забезпечення» розглядає у двох значеннях: 1) як сукупність гарантій реалізації та охорони прав громадян; 2) як діяльність органів державної влади зі створення умов, необхідних для реалізації громадянами своїх прав [7, с. 12].

Реальне забезпечення прав та свобод людини і громадянина є однією з найважливіших ознак правової держави та розвинутої демократії. На жаль, механізм забезпечення прав і свобод громадян у сучасній Україні ще досі перебуває на стадії розроблення, а їх реалізованість та захищеність залишаються на низькому рівні. Прагнення до побудови в Україні демократичної і соціально орієнтованої держави, формування дієздатних структур громадянського суспільства передбачають знаходження ефективних механізмів забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина [8, с. 82].

На думку В.А. Ліпкана, під правовим забезпеченням варто розуміти утворення і підтримку в необхідних межах конструктивних організаційно-функціональних характеристик систем управління за допомогою впливу та упорядкування всього арсеналу юридичних засобів (норм права, правовідносин, прав і обов'язків, актів тощо [9, с. 520]).

На думку О.Л. Стасюк, правове забезпечення – це сукупність заходів, що застосовуються органами публічної влади з метою створення сприятливих умов для реалізації громадянами своїх прав, свобод і законних інтересів, їх охорони та захисту, а також надання гарантій забезпечення їх здійснення заради належного упорядкування суспільних відносин [10].

С. Алексєєв зауважував, що правове регулювання – головне, вирішальне поняття правової дійсності, яка розглядається в динаміці з активно дієвого боку, і пропонує розуміти це поняття у двох значеннях – вузькому та широкому. У вузькому вчений характеризував правове регулювання як «дію норм права (системи правових норм), інших спеціальних юридичних засобів на поведінку особи та на суспільні відносини з метою їх упорядкування та прогресивного розвитку» [11, с. 219].

Науковець К. Волинка зводить зміст поняття «правове забезпечення» прав і свобод людини до їх поваги, дотримання, визнання та гарантії [12, с. 6–7].

Таким чином, під правовим забезпеченням варто розуміти комплексну правоорганізаційну діяльність держави та її уповноважених суб'єктів щодо створення необхідних умов для правового регулювання окремої сфери суспільних відносин.

Адміністративно-правове забезпечення розглядається науковцями як один із видів правового забезпечення, яке доцільно досліджувати залежно від сфери його застосування. На думку М.В. Цвіка, адміністративно-правове забезпечення є цілеспрямованою дією на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів [3, с. 327].

І. Ієрусалімова пропонує визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення», під яким розуміє насамперед врегулювання за допомогою адміністративно-правових норм суспільних відносин, які виникають для та в процесі реалізації прав і свобод людини та громадянина, вплив на них за допомогою передбачених у законодавстві елементів [13, с. 138–165].

І.Б. Тацишин, не даючи визначення самому поняттю «адміністративно-правове забезпечення», зазначає, що під його завданнями треба розуміти комплекс заходів органів державної влади, які спрямовані на реалізацію державної політики в певній сфері. Ці завдання умовно можна поділити на такі групи: 1) економічні; 2) нормативно-правові; 3) соціальні; 4) управлінські [14, с. 9].

В.А. Головка під адміністративно-правовим забезпеченням прав учасників дорожнього руху розуміє регламентовану нормами законодавства діяльність органів державної влади,

зміст якої становить створення умов для реалізації охорони та захисту прав громадян як учасників дорожнього руху за допомогою адміністративно-правових засобів. До таких засобів вчений зараховує засоби переконання та примусу, засоби адміністративного судочинства та засоби безпосереднього, прямого та опосередкованого захисту суб'єктів господарювання [15, с. 7–8].

Д.В. Колесников адміністративно-правове забезпечення системи державного управління тлумачить як систему адміністративних заходів та засобів, що застосовуються безпосередньо державою й спрямовані на належне упорядкування структури органів державної влади, надання можливості їх взаємодії, створення необхідних умов для здійснення ними своєї діяльності, надання повноважень державним органам, а також гарантій їх виконання з метою реалізації інтересів держави, надання останньою можливості реалізації громадянами своїх прав, свобод та законних інтересів [16, с. 24].

В.Й. Пашинський, досліджуючи адміністративно правове забезпечення оборони країни, дійшов висновку, що термін «адміністративно-правове забезпечення» необхідно розуміти як регламентовану адміністративно-правовими нормами системну діяльність суб'єктів забезпечення оборони, насамперед діяльність суб'єктів публічного управління щодо адміністративно-правового регулювання, реалізації, охорони та захисту суспільних відносин у сфері оборони, гарантування прав і законних інтересів усіх суб'єктів правовідносин, спрямовану на створення необхідних умов для оборони держави в разі збройної агресії [17, с. 254].

У банківській сфері обґрунтоване визначення дає І.Я. Хитра, яка пропонує розуміти під адміністративно-правовим забезпеченням діяльності банків здійснення органами влади правових, організаційно-технічних та інших комплексних заходів, спрямованих на регулювання відносин під час встановлення структури, функцій банківської системи і банківської діяльності, регламентації здійснення основних банківських операцій, відносин із клієнтами та партнерами за допомогою юридичних норм [18, с. 7].

Цікаве поняття наводять науковці О.М. Гумін та Є.В. Пряхін, на їхню думку, адміністративно-правове забезпечення можна розглядати в широкому та вузькому розумінні. У широкому – адміністративно-правове забезпечення можна визначити як упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток. Щодо вузького розуміння, то визначення буде змінюватися у зв'язку з тим, про які суспільні відносини буде йтися [19, с. 48].

На думку Г. Римарчук, адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності – це здійснення державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона, реалізація та розвиток [20, с. 8].

Таким чином, під адміністративно-правовим забезпеченням варто розуміти комплексну правоорганізаційну діяльність держави та її уповноважених суб'єктів щодо створення необхідних умов для адміністративно-правового регулювання окремої сфери суспільних відносин.

Окремим правом інтелектуальної власності є право на об'єкти промислової власності, правову охорону якої забезпечує патент. Відповідно до законодавства, а саме до Закону

України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», під патентом варто розуміти патент (патент на винахід, деклараційний патент на винахід, деклараційний патент на корисну модель, патент (деклараційний патент) на секретний винахід, деклараційний патент на секретну корисну модель) – охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель) [21]. П.М. Цибульов вважає, що патент – це вид інтелектуальної (промислової) власності, який використовується як інструмент, що регулює створення і передачу нових технологій [22]. Юридична енциклопедія Ю.С. Шемшученка визначає патент як виданий компетентним державним органом документ, що надає власнику виключне право на винахід (корисну модель) та являє собою форму охорони об'єктів інтелектуальної власності. Також енциклопедія містить думку про те, що патент потрібно розцінювати як підтвердження державою того, що ця пропозиція є винаходом (корисною моделлю) [23].

Процедура отримання патенту регламентується як нормами цивільного, так і адміністративного права як галузі, що регулює суспільні відносини, які складаються у зв'язку з виконавчо-розпорядчою діяльністю органів виконавчої влади та здійснення іншими органами діяльності управлінського характеру [24, с. 14].

Таким чином, проаналізувавши погляди вчених-теоретиків та законодавство, можемо зробити висновок, що під адміністративно-правовим забезпеченням патентної діяльності в Україні слід розуміти законодавчо-визначену, комплексну, право-організаційну діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо створення, реалізації та гарантування умов функціонування механізму патентної діяльності, що реалізується шляхом використання правового, організаційного, фінансового, інформаційно-технологічного інструментарію суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності та застосування міжнародно-правових стандартів патентування у площині владно-регулюючого впливу на впорядкування правовідносин патентування з метою захисту, охорони та відновлення прав промислової власності.

Література:

1. Актуальні проблеми прав і свобод людини і громадянина в Україні : навч. посібник. Київ : КНТ, 2009. 232 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
3. Цвік М.В. Загальна теорія держави і права : підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів освіти. Харків : Право, 2002. 432 с.
4. Олійник А.Ю. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 176 с.
5. Демиденко В.О. Утвердження і забезпечення конституційних прав та свобод людини і громадянина в діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2002. 16 с.
6. Наливайко О.І. Правовий захист людини як предмет дослідження загальної теорії держави і права. *Держава і право* : збірник наукових праць. Серія «Юридичні і політичні науки». 2001. Вип. 12. С. 18–21.
7. Пучкова М.В. Обеспечение прав граждан органами управления союзной республики. Москва : Наука, 1987. 140 с.
8. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 34.
9. Теорія управління в органах внутрішніх справ : навч. посіб. / за ред. В.А. Липкана. Київ : КНТ, 2007. 884 с.

10. Стасюк О.Л. Сутність адміністративно-правового забезпечення реалізації правозахисної функції української держави. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 5. С. 172–175.
11. Волинка К.Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики : автореф. дис. ... к. ю. н. Київ, 2000. 16 с.
12. Теория государства и права : учебник для юрид. вузов и факультетов / под ред. С.С. Алексеева. Москва : БЕК, 1998. 453 с.
13. Ієрусалімова І.О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина : дис. ... к. ю. н. : 12.00.07 Київ, 2006. 205 с.
14. Тащишин І.Б. Адміністративно-правове забезпечення інформаційних відносин в галузі реклами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2009. 18 с.
15. Головка В.А. Адміністративно-правове забезпечення захисту соціальних та економічних прав учасників дорожнього руху в Україні: проблеми теорії та практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 20 с.
16. Колесников Д.В. Адміністративно-правове регулювання в системі державного управління в умовах демократизації публічних систем : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2016. 207 с.
17. Пашинський В.Й. Адміністративно-правове забезпечення оборони країни. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 6. С. 252–255.
18. Хитра І.Я. Адміністративно-правове забезпечення діяльності банків в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 15 с.
19. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46–50.
20. Римарчук Г.С. Адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2013. 20 с.
21. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32.
22. Цибульов П.М. Введення до інтелектуальної власності : навчальний посібник. Київ : «Держ. інст. інтел. власн.», 2008. 124 с.
23. Юридична енциклопедія : В 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. 1130 с.
24. Юридичні терміни. Тлумачний словник / ред.-упоряд. В.Г. Гончаренко. Київ : Либідь, 2003. 320 с.

Kudin A. The concept of administrative and legal support of patent activity in Ukraine

Summary. The relevance of the article is that the main feature of a democratic and socially developed country is the proper provision of human and civil rights and freedoms. Ukraine is also not left out of the pan-European processes aimed at improving the mechanism for ensuring the rights and freedoms of citizens, but this process is still far from complete. The desire to build a democratic and socially oriented state in Ukraine, the formation of capable structures of civil society involves finding effective mechanisms to ensure the fundamental rights and freedoms of man and citizen. The purpose of the article is to define the concept of administrative and legal support of patent activity in Ukraine on the basis of a systematic analysis of legislation, positions of administrative scientists and scholars of intellectual law, statistical activities of public administration of patent activities. In the article under administrative and legal support of patent activity in Ukraine it is offered to understand legislatively defined, complex, legal and organizational activity of subjects of public administration concerning creation, realization and guarantee of conditions of functioning of the mechanism of patent activity realized by use of legal, organizational, financial, information and technological tools of the subjects of public administration of patent activity and application

of international legal standards of patenting in the plane of power-regulatory influence on the regulation of patent relations in order to protect, safeguard and restore industrial property rights. It is concluded that the administrative and legal support of patent activity in Ukraine should be understood as legislatively defined, comprehensive, legal and organizational activities of public administration to create, implement and guarantee the functioning of the mechanism of patent activity, implemented through the use of legal, organizational,

financial, information-technological tools of subjects of public administration of patent activity and application of international legal standards of patenting in the plane of power-regulating influence on streamlining of patent legal relations for the purpose of protection, protection and restoration of industrial property rights.

Key words: administrative and legal support, e-government, tools, mechanism, patent, patent activity, principles, public administration, status, subject.